MAITREYI'S NOVELS CATOPTRICS

Luiza Catrinel MARINESCU
Associated Professor PhD, Institutul Limbii Române, Bucureşti, România,
Universitatea Sf. Kliment Ohridsky, Sofia, Bulgaria

Abstract: Very rarely in the history of universal literature, the meeting of two extremely endowed and sensitive young girl and boy, who later became writers, gave rise to a fascinating love story, to be written by both of them. Maitreyi would have remained perhaps only a novel of authenticity, a successful autobiographical novel, narrated in the first singular person, with a consistent tinge of subjectivity if the character in the book had not become Maitreyi Devi, an extremely talented writer who has the gift of translating into writing her perspective on the moment of the years 30s of the 20th century. From an intercultural perspective the love story is a pretext that broadens the reader's horizon of knowledge, but for universal literature it is a unique event in which the miracle of the individual soul clothed by the purity of the thrills of love is the universal soul. Maitreyi Devi (1 September 1914 – 29 January 1989) was the daughter of the philosopher Surendranath Dasgupta (18 October 1887 – 18 December 1952) and Himani Madhuri Devi, sister of Himanshu Rai, director and first film company in India and founder of actress Devika Rani, great-granddaughter of Rabindrana Tagore. Coming from a family of Brahmanic origin that adapted itself to the conditions of the modernization of India and its independence, Maitreyi Devi has the opportunity to find out, after 42 years, about the autobiographical novel whose protagonist she had become and decided to give to literature a masterpiece. The character come to life and transforms into a writer, turning the author of the novel that has her name into a character. What results is a mirrored, autobiographical, self-referential, postmodern literary creation, which fragments and masterfully overlays the fragments of the times lived, without giving rise to discontinuity, in which the characters multiply as in a catoptric game. The light of love that does not die gives rise to a system of formation of images of characters worthy of Euclid's Pseudo-catoptrics.

Keywords: Maitreyi Devi, Na Hanyate, It Does Not Die, Dragostea nu moare, Mircea Eliade , Maitreyi, Bengal Nights, Le Nuits Bengali.

DRAGOSTEA SE TRĂIEŞTE, NU SE POVESTEŞTE

Copii minune ai literaturilor din ţările lor (cu un debut literar precoce), Mircea Eliade şi Maitreyi Devi sunt fără îndoială exemple de inteligenţă şi de creativitate umană, manifestate de la o vârstă fragedă, înzestraţi cu un vocabular bogat şi educat, cu o exprimare orală şi scrisă deosebit de vie şi de clară, al căror destin avea să se împlinească sub semnul finalităţii literare, în care coexistă în proporţii diferite şi obsesia, şi pasiunea, şi viciul ascuns despre care scrisese Emil Cioran, desfiinţându-l pe Eliade ca pe un om fără destin, aşa cum îi apăruse în acel moment. Având lecturi selecte şi selectate de către maeştrii lor spirituali, înzestraţi cu un interes deosebit către dialogul referitor la problemele care îi preocupă şi pentru care manifestă patos şi dedicare, ambii au o memorie deosebită şi o limpezime a gândirii care îi ajută să diferenţieze binele de rău în funcţie de cauze şi de consecinţe. Intelectuali înzestraţi cu abilitatea de a pune întrebări pertinente, inedite, într-o formulare memorabilă, colorată şi de foarte multe ori paradoxală din cauza aparentei simplităţi şi a asocierilor metaforice pe care le descoperă cu o nemărginită bucurie intelectulă singuri, ambii

scriitori descoperă plăcerea de a povesti miracolul iubirii pe fundalul uneia dintre cele mai interesante perioade din istoria Indiei, perioada de ascensiune a lui Gandhi. *Cum am descoperit piatra filosofală,* prima lucrare tipărită în 1921, la vârsta de 14 ani şi *Śānti vāṇī* cartea publicată de Maitreyī Devī la editura Maurat: Profesor Yadunath Singh în 1924, la vârsta de 10 ani, sunt exemple de precocitate intelectuală recunoscută de către societatea în care s-au format. E vorba şi de plăcerea de a găsi în scris soluţii, de a rezolva probleme de tip puzzle şi de bucuria jocului intelectual şi imaginativ care îi face inovatori. Cu o gândire critică şi sceptică, cu o extraordinară capacitate de învăţare, şi Maitreyi Devi, şi Mircea Eliade sunt perfecţionişti ai scrierilor lor, având o sensibilitate morală şi manifestând o enormă intensitate a trăirii sentimentelor.

Rareori în istoria literaturii universale, întâlnirea a doi tineri extrem de înzestraţi şi de sensibili, deveniţi ulterior scriitori a dat naştere unei poveşti de dragoste fascinante, care să fie scrisă de amândoi. Cum să scrii aceeaşi poveste? *Maitreyi* ar fi rămas poate doar un roman al aventurii şi al autenticităţii, un roman semi-autobiografic de succes, narat la persoana I singular, cu o consistentă tentă de subiectivitate şi ficţionalitate, dacă personajului central al cărţii nu i s-ar fi păstrat numele adevărat, iar aceasta nu ar fi fost Maitreyi Devi, scriitoarea rafinată, înzestrată de Graţia Divină cu darul de a transpune în scris perspectiva ei asupra momentului din anii'30 ai veacului al XX-lea. Din punct de vedere intercultural, povestea de dragoste este un pretext care lărgeşte orizontul de cunoaştere al cititorului, dar pentru literatura universală este un eveniment unic, în care miracolul sufletului individual înveşmântat de puritatea fiorilor dragostei ţine de universalitate. Dincolo de povestea de dragoste există însă fundalul perioadei de ascensiune a lui Gandhi şi transformarea Indiei dintr-o colonie într-o ţară independentă, fapt ce transpare din ţesătura realistă a celor două cărţi.

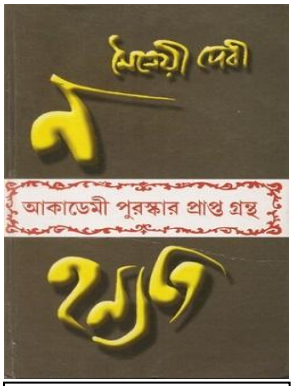

Maitreyi Devi
Dragostea nu moare
ediția pinceps

Maitreyi Devi (1 septembrie 1914 – 29 ianuarie 1989) era fiica filosofului Surendranath Dasgupta (18 octombrie 1887-18 decembrie 1952) şi a lui Himani Madhuri Devi, sora lui Himanshu Rai, regizorul şi fondatorul primei companii cinematografice din India şi soţul actriţei Devika Rani, strănepoata lui Rabindranath Tagore. Provenită dintr-o familie de origine brahmanică, care s-a adaptat la condiţiile din perioada modernizării Indiei şi a obţinerii independenţei acesteia, Maitreyi Devi a fost crescută de familia sa ca un copil minune al literaturii de limbă bengali şi hindi din India, fiind apreciată de Rabindranath Tagore, câştigătorul Premiului Nobel în 1913. Ea a fost educată pentru a cunoaşte şi a se adapta celor două coduri culturale din ţara sa, care la vremea respectivă coexistau: cel european şi cel indian. Tagore a invitat-o de nenumărate ori la Shantiniketan pe Maitreyi Devi, la moşia familiei, unde se întâlneau ca într-o universitate prestigioasă toţi literaţii, artiştii, filosofii, oamenii de teatru sau cineaştii din elita culturală indiană. Maitreyi Devi va povesti şi ea fascinaţia şi devotamentul vizitelor lui Tagore în casa ei şi a soţului său, doctorul Manmohan Sen, directorul fabricii de chinină de la Mongpu (Devi, 2007) descrisă în *Mongpute Rabindranath*, tradusă în engleză sub numele de *Tagore by the Fire Side*. Eliade

o descrie şi el în acest mod pe Maitreyi, în romanul său, când inginerul i-o prezintă pe fiica sa poetă foarte apreciată de Tagore: „Descoperirea aceasta mi-o făcea oarecum antipatică. Toate fetele scriu versuri, şi toţi copiii-minune. Înţelegeam că inginerul vrea să-şi scoată fata un soi de copil-minune, şi aceasta mă dezgusta. De câte ori îmi spusese: «Maitreyi are geniu!», şi în acele zile o priveam cu oarecare ciudă. Poate de aceea e atât de încrezută, reflectam eu." (Eliade, 1986: 39)

Maitreyi e educată într-un mediu intelectual tradiţional dintr-o societate care absoarbe esenţele modernităţii europene, iar faptul acesta o determină să se adapteze publicului căruia îi conferenţiază în bengaleză despre esenţa frumosului, celui pentru care scrie poezii sau publicului european căruia trebuie să îi respecte ceremonialul şi codurile comportamnetale. Eliade însuşi va mărturisi mai târziu că a avut norocul să se maturizeze între 21 şi 24 de ani în India, într-o lume care pe atunci era închisă, astfel încât fără îndoială *Maitreyi* este şi un Bildungsroman, exemplu pentru cea mai faimoasă energie autoformatoare a personalităţii unui autor din paradoxala perioadă interbelică. În 1931, la întoarcerea în ţară, după ce îşi pierduse bursa de studiu, fiind alungat de mentorul său profesorul Dasgupta alias inginerul Narendra Sen şi după ce petrecuse 6 luni într-un ashram, Mircea Eliade îşi va continua cu o energie şi o tenacitate exemplară activitatea de autoconstrucţie spirituală, care l-a motivat să se considere un *uomo universalis*, având conştiinţa limpede a propriei valori în cadrul generaţiei criterioniste din 1927 ca savant, gazetar, romancier şi memorialist.

Casa de la Mongpu a lui Maitreyi Devi în care Rabindranath Tagore a fost invitat

Maitreyi Devi are ocazia să afle după 42 de ani despre romanul autobiografic a cărei protagonistă era, şi se hotărăşte să ofere literaturii o replică, care a pornit mai ales din dorinţa de a dezminţi anumite scene din romanul de succes al lui Eliade. Romanul lui Maitreyi Devi este, fără îndoială, o capodoperă care trebuie citită şi înţeleasă în corelaţie cu romanul lui Mircea Eliade şi fără de care, acesta ar pierde replica autenticităţii şi parfumul neuitat al verosimilităţii. Dar acest lucru s-a făcut până la un moment dat cu excepţia publicului din India, care a cunoscut întâi replica, fără să cunoască şi să înţeleagă originalul.

Prin miracolul cuvintelor, personajul prinde viaţă şi se transformă în scriitoare, transformând, la rândul său, pe autorul romanului ce îi purta numele în personaj. Ceea ce rezultă este o creaţie literară în oglindă, autobiografică, autoreferenţială, postmodernă şi documentară, în sens aproape memorialistic, ce fragmentează şi suprapune cu măiestrie fâşii ale timpurilor trăite, fără a da naştere discontinuităţii, în care personajele se multiplică, ca într-un joc catoptric. Lumina *dragostei care nu moare* dă naştere unui sistem de formare a imaginilor personajelor demn de *Pseudo-catoprica* lui Euclid.

PRIETENOASA MAITREYI: SEMIFICAŢIA NUMELOR ŞI DISCURSUL ÎNDRĂGOSTIT

De la început trebuie spus că în cercetarea bibliografică pe care am efectuat-o în cataloagele de la The Library of American Congress şi în cele de la The National Library of Calcutta am regăsit mai multe tipuri de evidenţiere a regulilor pentru alegerea numelui unui scriitor într-un catalog bibliografic, adică: Maitreyi Devi, Devi Maitreyi, Maitreyi Devi Dasgupta, Maitreyi Devi Sen, ultimul dintre aceste nume având cert legătură cu romanul lui Mircea Eliade. Nume de origine hindusă, Maitreyi înseamnă *prietenos.* În dicţionarul mitologic ea este simbolul femeii înţelepte, cea de a doua soţie a unui personaj pe nume Yajnavalkya.

În privinţa contextului în care a fost realizat romanul lui Eliade în anii'30 trebuie menţionată şi omonimia aproximativă dintre conceptul de Bodishatva budist Maitreya,

Maitreyi în vremea în care l-a cunoscut pe Mircea Eliade

care apare pe pământ în ideea de a atinge iluminarea şi de a-i învăţa pe muritori Dharma şi numele de Maitreyi. Foarte la modă în anii'30, literatura occidentală a preluat conceptul de Maitreya din abordarea milenaristă a Societăţii Teosofice de la Adyar, în care Învăţătorul era văzut ca un suflet reîncarnat al Mântuitorului. Există o mărturie a lui Allan în acest sens: „Pentru mine, creştinismul nu s-a născut încă. N-au fost decât biserici creştine, dogme şi rituale. Creştinismul se naşte aici, în India, pe pământul cel mai împăcat cu Dumnezeu, unde oamenii sunt însetaţi de iubire, de libertate şi de înţelegere. Nu concep un creştinism fără libertate şi fără primatul spiritualităţii..." (Eliade, 1986: 102) Această formă de esoterism occidental era foarte la modă şi în România în deceniul al treilea, din veacul al XX-lea, când Bucura Dumbravă călătorea la Adyar ca să îl întâlnească pe Mântuitorul lumii şi traducea în română lucrarea lui Jiddu Krishnamurti *At the Feet of the Master* (1910) / *La picioarele Învăţătorului,* în 1924, autorul despre care teosofii credeau că va fi un mare orator şi învăţător al omenirii, un vehicul al marelui Lord Maitreya, ce va conduce lumea spre progres. Această omonimie parţială Maitreya-Maitreyi a devenit utilă pentru rezonanţa brandului de „roman exotic" (George Călinescu) şi al „mediului exotic indian" (Eugen Lovinescu). Roman al aventurii, al trăirii vitaliste şi al experienţei, amestec de naraţiune retrospectivă la persoana I şi de jurnal, de ficţiune autobiografică cu numeroase inserţii analitice, *Maitreyi* rămâne „o femeie şi un mit" (Pompiliu Constantinescu). Combinaţia aceasta de senzualism şi de apetit cultural enorm, a contribuit la construcţia personală şi la maturizarea eroului principal, un alter ego-ul autorului. Cel care era considerat liderul unei generaţii absolut libere, a primei generaţii de intelectuali a României Mari era arhitectul propriei spiritualităţi. Scrierea simbiotică a celor două romane la interval destul de amplu în timpul real ilustrează proporţia diferită de pasiune, de obsesie şi de viciu (după formularea lui Cioran) prin care destinul literar al celor doi protagonişti-autori i-a orientat spre finalitate.

În faţa permanenţei bucuriei, a plăcerii spirituale a lecturii, una dintre primele întrebări care rezultă este cea referitoare la graniţa dintre autobiografie, jurnal şi memorii în roman. Nu întâmplător personajele autor, care îşi scriu semi-autobiograficele romane îşi învăluie numele: Maitreyi devine Amrita şi Allan se metamorfozează în

Mircea Euclid. Numele lor sunt simbolice: Amrita, nectarul nemuririi, numele feminității nemuritoare; Euclid, fondatorul geometriei și inventatorul catoptricii, adică al teoriei matematice a oglinzilor plane, sferice și concave, e un nume ce provine dintr-un cuvânt antic grecesc Εύκλείδης, care înseamnă *renumitul*, *gloriosul.* Simbolic, chipurile personajelor sunt metamorfozate de variatele perspective sau de oglinzile narative ale romanelor. Nu întâmplător Allan este preocupat de fizică și matematică, iar colaborarea sa cu tatăl lui Maitreyi se face deoarece acesta era un renumit inginer licențiat la Edinburgh, pe nume Narendra Sen. Amrita, alter-ego-ul lui Maitreyi Devi înseamnă „nectarul nemuririi, băutura a zeilor și a oamenilor hărăziti să ajungă la zei." (Maitreyi Devi, f.a.: 239). Doar Mircea și Maitreyi sunt nume de autori, care rămân nemodificate în ambele romane, semn al coincidențelor din povestea de dragoste repovestită de amândoi protagoniștii. Dar povestea din *Maitreyi* e relatată de un inginer, Allan, pe când *Dragostea nu moare,* e dreptul la replică al unei poete, Amrita.

Într-o epocă în care romanul românesc își concepea originalitatea ca un dosar de existență (Camil Petrescu), corespondența (Rickets, 2011:89-95), memoriile (Eliade, 2003), jurnalele ulterioare ale autorilor celor două romane recompun arhiva de studiu, sporindu-i autenticitatea. La revederea celor doi autori de la Chicago, cu toate că Eliade a căutat să evite reîntâlnirea după aproape jumătate de veac, nici încercarea lui Maitreyi Devi de a cere socoteală pentru folosirea numelui său, de a deschide un proces sau de a obține o despăgubire pentru aceasta nu au dus la nimic, astfel încât cea mai bună modalitate de a răspunde a fost că *Dragostea nu moare.* Aceste romane au fost publicate sub forma unui set, în traducere în limba engleză la Chicago University Press în 1993 și 1995, îngrijite și propuse spre publicare ca un set al dramatismului percepției culturale a primei iubiri, de către profesoara Wendy Doniger, cea care i-a urmat lui Mircea Eliade la catedra de istorie a religiilor de la Chicago. La șase luni după moartea scriitorului român în 1988, deși Eliade îi promisese lui Maitreyi Devi că traducerea în engleză a romanului său nu se va face niciodată în timpul vieții ei, *La nuit bengali* este un film biografic după romanul *Maitreyi* cu Hugh Grant în rolul principal, care o face pe autoarea indiană să îi reproșeze lui Christinel Eliade faptul că a permis ecranizarea romanului lui Eliade. Romanul care i-a adus faima scriitorului român a fost tradus în italiană în 1945, în germană în 1948, în franceză în 1950 și în spaniolă în 1952. Traducerea în engleză s-a făcut în 1993 în Marea Britanie din franceză. Cartea lui Eliade a fost foarte puțin cunoscută în India, pentru că nu a existat versiunea engleză, iar traducerile în franceză erau foarte rare, astfel încât, romanul lui Maitreyi Devi

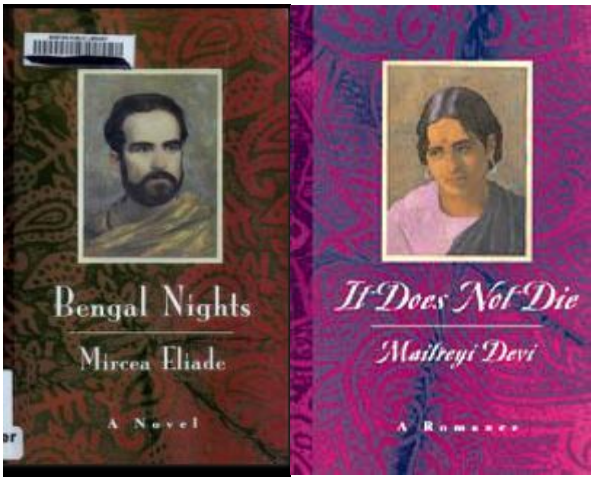

Dragostea nu moare a fost perceput în India de sine stătător. Cartea ei a câştigat un premiu de popularitate precum şi cuvântul de onoare al lui Eliade, pe care l-a revăzut în 1973 la Chicago, că o traducere a romanului *Maitreyi* în limba engleză va fi publicată doar după ce ea nu va mai fi şi că, dacă romanul va mai fi publicat în limba română, va include un epilog în care va fi scris că unele scene sunt reale, iar altele imaginare (Rickets, 2011: 89-95). Eliade nu s-a ţinut de cuvânt în privinţa epilogului, dar Maitreyi Devi a obţinut prin scrierea romanului său o faimă şi o dragoste nemărginită a publicului în India, pe care recunoaşte că i-o datorează lui Mircea Eliade. Destinul său s-a schimbat în mod surprinzător ca urmare a sursei de inspiraţie pe care i-a oferit-o romanul scriitorului român, fapt care a determinat-o să considere că soarta i-a oferit un dar pe care l-a primit cu înţelepciune şi cu modestie, ca pe o bucăţică neprețuită din etenitate.

***MAITREYI*, UN NUME DE SUCCES**

Motivaţia de a scrie inspirat despre *Maitreyi* s-a realizat spontan, la întoarcerea în ţară, când Mircea Eliade a devenit cunoscut într-o epocă a efervescenţei creatoare româneşti, în care romanul experienţei şi al aventurii exotice l-a ales drept reprezentant al temelor sale legate de veridicitate şi de autenticitate. Din aşa numitul ciclu epic indian fac parte, *Isabel şi apele diavolului (1929), Maitreyi (1933)* şi *Şantier.* Din aceeaşi matrice culturală cu scriitorii italieni Giovanni Papini, Vittorio Macchioro, Ernesto Buonaiuti, Raffaele Pettazzoni, cu care se împrietenise, Mircea Eliade s-a dedicat, în paralel cu studiul istoriei religiilor, scrisului cu tentă semi-autobiografică, semi-fantezistă de tip jurnal, jurnal-adnotat şi roman construit pe scheletul cronologic al informaţiile din jurnal. Romanul lui este izvorât din nevoia de *katharsis*, de sublimare a experienţelor unice, de suferinţa trăită de protagonist ca urmare a curmării legăturii cu iubirea sa şi transformarea acesteia în forma eternă a cărţii. Receptarea romanului lui Eliade s-a făcut în timpi diferiţi: pe de o parte în ritmul alert din perioada interbelică, când a şi fost premiat de un juriu din care făceau parte George Călinescu, Cezar Petrescu, Şerban Cioculescu, Mihai Ralea şi Perpessicius (cu 20000 lei de Societatea Tekirghiol Eforie care i-a sponsorizat editarea), pe de altă parte în posteritatea europeană şi nu în ultimul rând, în mişcarea andante, a protagonistei, pe care receptarea romanului o transformă în romancieră protestatară, care îşi justifică nemotivat fericirea vieţii maritale ulterioare. Rescrierea poveştii din jurnal sau ca răspuns la un alt roman, e menită să regăsească atmosfera proaspătă a iubirii din anii tinereţii şi să dăruiască autenticitate poveştii. Dar valurile din corespondenţa ulterioară despre divergenţele de opinie ale personajului-autor Maitreyi Devi au ocultat partea documentară a romanelor lor, care trebuie înţelese în sensul amplu al tematicii dragostei şi revoluţiei din India lui Gandhi.

Maitreyi Devi, foarte apreciată pentru darul ei literar, încă de când era copil de către Rabindranath Tagore (cu care de altfel se înrudea prin familia mamei sale) a început să scrie, după întâlnirea sa la Calcutta cu medicul, specialistul în indianistică, sanskrită, tibetană, filosofie, lingvistică şi discipolul lui Mircea Eliade, Sergiu (Anatol) Al-George, transfigurat în roman ca Sergui. (Bhose, 1972). Maitreyi Devi scrie fără să se bazeze pe însemnările din jurnal, aşa cum făcuse Eliade, despre prima iubire, care face parte dintr-un timp mitic, în care trecutul şi prezentul se împletesc spre deliciul

cititorului. Nu detaliile conturului feţei contează, ci intensitatea primelor emoţii, care au darul de a crea magia bucuriei de a trăi. Iubirea descrisă în ambele cărţi este simbolul sacrului ascuns în profan, dar ceea ce a scris Maitreyi Devi cu greu poate fi socotit doar roman, ci mai degrabă reconstituire autobiografică, sub forma memoriilor, care cu greu pot fi trucate. Spre deosebire de Eliade, Maitreyi Devi e poetă, şi în paginile pe care ea le scrie curge seva epopeilor indiene clasice, la care autoarea se raportează permanent. Jurnalul suport pentru scrierea romanului presupune rescriere. Rememorarea e declanşată spontan de detalii ce au darul de a reconstitui atmosfera unei epoci, aşa încât memoriile eroinei au un puls când accelerat, când lent în funcţie de respiraţia scrisului autoarei şi de cultura indiană care se împleteşte în text, ca un fir abia vizibil al unei epopei sufleteşti de felul *Mahbharate*i, din care autorea se inspiră: „Nu-mi aduc exact aminte de tot ce s-a întâmplat în ziua aceea, deoarece nu ţineam un jurnal. Scriu despre ceea ce s-a petrecut cu 42 de ani în urmă - nu dintr-o agendă, ci efectiv numai din memorie – aşa că nu ştiu dacă succesiunea secvenţelor este corectă - ceea ce atunci a fost înainte sau după, acum nu mai are înainte sau după. Acum aceste evenimente sunt toate prezente simultan. Nu ştiu dacă sunt suficient de explicită, dar nu poate fi greu de înţeles, o idee o cheamă pe alta: când Krishna a deschis gura, Arjuna a avut un darshan al întregului univers, trecut şi prezent, toate la un loc, adunate astfel integral - spaţiu şi timp. Asta este ceea ce văd astăzi. Trecut şi prezent s-au contopit. Da, dragii mei prieteni, Parvati şi Gautami, trebuie să mă credeţi - din când în când pătrund în anul 1930. Aşa că am scris:

O viaţă pierdută pentru totdeauna/Dincolo de mările timpului/ Dacă ar fi să se reîntoarcă în totalitate/ Înlăuntrul inimii/ Sub formă de lumină şi stând/ Alături de lună şi de stele.../ Acest soare/ Îmi va releva/ Forma universală.../ Atunci nu va fi altă cale/ Şi mă voi preda, o, Doamne,/ Şi-ţi voi cere binecuvântarea.

Oricât de greu îmi va fi, nu-mi voi închide ochii de teamă, ca Arjuna. Vreau să-l văd din nou, vreau să-l ţin în braţe. Încrederea în supranatural provoacă în mine o dezordine psihică. Aşa că mă rog: dacă este o Fiinţă ce veghează destinele oamenilor, atunci să mă treacă peste aceşti 42 de ani. Nu pot să-mi amintesc liniile feţei lui. Nu pot vedea altceva, decât ochii lui, strălucitori şi vii. Îi văd numai o parte din bărbia lui albă şi o parte din piept, prin deschizătura cămăşii. Aş vrea să-mi pun urechea acolo şi să ascult - dacă undeva, adânc, acea minunată muzică mai îngână încă o melodie, acel prim pas, murmurul primei iubiri." (Maitreyi Devi, f.a.: 66, 67) Citatele din *Mahabharata,* propriile versuri şi comentariile acestora, întregesc atmosfera de amintire, de reverie, de rememorare şi de reconstituire.

Nici unuia dintre cei doi scriitori nu le lipseşte pretenţia de autenticitate şi de verosimilitate, dar deosebirile de scriere sunt majore. O diferenţă în privinţa redactării constă în faptul că romanul lui Maitreyi Devi apare după 42 de ani de la publicarea lui *Maitreyi* de Mircea Eliade, din dorinţa de a infirma secvenţele ce înfăţişează ipostaze mult prea delicate spre a fi redate şi mult prea intime pentru a fi oferite gustului de senzaţional al publicului, care apreciase exotismul scrierii lui Mircea Eliade. O altă diferenţă constă în sublimarea ficţională a experienţei autentice pe de o parte şi dezminţirea scenelor ficţionale anterior apreciate din romanul scriitorului român, pe de

altă parte. Acuzată de Christinel Eliade că a stricat magia romanului lui Mircea, Maitreyi Devi rămâne neclintită în demersul demonstrației autenticității romanului său, care contrazicea și completa imaginea occidentală despre cultura indiană din perioada tranziției sale spre independență.

Nu era prima dată când România se întâlnea cu acea vestită cultură a Indiei. Prin traducerile din autorii antici, creațiile bizantine și cărțile populare, informațiile de la călătorii străini despre India nu lipsiseră niciodată din cultura română (Roșu, 1960:282-283). Noutatea adusă de Eliade în romanul său era o poveste contemporană despre sublimarea iubirii mitice neîmplinite pe un fundal istoric real. Ceea ce aduce Maitreyi Devi este o minunată poveste despre roman în roman, despre lumea sentimentelor pure, care au efect cosmic și despre receptarea romanului, operă de creație și de adevăr, apreciată mai cu seamă pentru voluptate și mai puțin pentru dragoste nevinovată. Eroina e preocupată de felul în care îi va spune soțului ei despre istoria aceasta din tinerețe și despre modalitatea prin care trebuie revendicată partea ei de adevăr și respinse invențiile: „Trebuie să-i spun ceva. Dar ce este de spus? Cum pot să-i vorbesc despre cartea asta după atâția ani? Și mai ales despre o astfel de carte? Acum trebuie să mă răfuiesc cu Mircea. De ce nu ai scris adevărul, Mircea? Numai adevărul nu era de ajuns? Ai scris pentru bani? Da, pentru asta ai făcut-o, acesta este specificul Occidentului, unde cărțile se vând pentru voluptate, nu pentru dragoste. Sunt gata să accept adevărul, dar de ce să duc povara unei minciuni?" (Maitreyi Devi, f.a.: 37) Atlet al creativității așa cum se va face remarcat la întoarcerea din India, Mircea Eliade a și mărturisit că a scris pentru a fi plătit, astfel încât intuițiile lui Maitreyi Devi sunt corecte. Energetismul enorm al lui Mircea Eliade, l-a făcut să scrie despre *Șamanism și despre tehnicile arhaice ale extazului*, astfel încât experiențele sale de ocultism, de ezoterism, de tantrism, de narcoze l-au inspirat în scrierile sale cu rezonanțe fantastice și mitologice, impunându-l ca un romancier de succes al generației de maximă creativitate și de sincronizare perfectă cu literatura europeană. Pasiunea de a își cerebraliza senzualitatea și de a carnaliza logica este trăsătura caracteristică a romanului *Maitreyi.*

Publicul care a întâmpinat aceste două romane, aflate în concurență pentru demonstrarea verosimilității și autenticității e când fascinat de exotism și de erotism, când e plictisit de monotonia notațiilor de jurnal (vezi George Călinescu), când e pudibond și acuzator în privința a ceea în anii'30 se numea pornografie. Totuși, acuzația de pornografie a pornit de la *Domnișoara Christina* și *Întoarcerea din rai,* nu de la *Maitreyi*, așa cum sugera Maitreyi Devi. Peste 42 de ani personajul principal în postura de autoare simte nevoia să desmintă scenele erotice, să reamintească acuzațiile interbelice de pornografie proiectându-le fără să-i fi citit romanul *Maitreyi*: „Engleza mea era săracă, nu am știut ce înseamna cuvântul pornografie. Am știut numai că nu poate fi ceva de bine, de vreme ce putea trimite un scriitor în închisoare. Nici nu am vrut să-i cer deslușiri tatei. M-am depărtat în tăcere. Am rămas uluită, căutând explicația cuvântului în dictionar; ce urât, ce pervers; oare cartea pe care mi-o dedicase era de același fel? De ce ar fi trebuit el să facă un asemenea lucru? Ce nevoie era să-mi dedice o carte și să-mi ceară iertare, mă întrebam. Nu simțeam nici o curiozitate cu privire la carte, inima mi se strângea de dezgust. Tremuram la gândul că fusesem cândva atât de

legată de un asemenea om ticălos. Încercam să uit toată povestea." (Maitreyei Devi, f.a.: 103)

Conflictul cultural care a împiedicat receptarea romanului *Maitreyi* în India la vremea cuvenită e legat de prejudecăţile de percepţie a corporalităţii umane, în special a corporalităţii feminine, într-o epocă în care la spectacolele de balet ale Annei Pavlova din India nu prea era permisă intrarea tinerilor, după cum scrie şi Maitreyi Devi. Pe de altă parte, Maitreyi Devi nu citise în totalitate lucrările pe care Mircea Eliade le scrisese până în 1972, astfel încât judeca din auzite toate acuzaţiile şi toate procesele pe care el le suportase pentru pornografie, pentru legionarism, acuzaţii pe care i le aduseseră toţi cei care i se opuneau pentru că era discipol al lui Nae Ionescu: şi liberalii, şi Iorga, şi camarila, şi cercul regal. Acuzaţiile de pornografie i se aduc pe când era asistent universitar, când scrisese 15 cărţi, iar redactorul *Neamului românesc* îi publicase fragmente din *Domnişoara Christina* şi din *Întoarcerea din Rai*, acuzându-l, spre disperarea studenţilor care protestează şi a prietenilor care încearcă să îl apere (Emil Cioran şi Constantin Noica) de excluderea sa din Universitatea Bucureşti. Maitreyi Devi nu ştia şi nici nu avea cum să înţeleagă toată situaţia aceasta, fapt care reiese din ceea ce scrie. În România, romanul lui Mircea Eliade – autorul cu lucrările trecute la index în perioada comunistă – a fost reeditat în 1986.

Reacţia Amritei, care nu a citit cartea, la auzul informaţiilor inflamatorii despre conţinutul erotic al romanului este motivată de repovestirea cărţii de către cel care i-o semnalează şi o consolează - pentru ceea ce ea numeşte calomnie, deorece romanul îi poartă numele - şi spunându-i că scenele erotice sunt ficţionale, sugerate doar, toate întâlnirile personajelor petrecându-se noaptea şi nefiind elucidate vizual. Maitreyi Devi alias Amrita reţine că are dreptul la replică, va dori să îl revadă pe Mircea pentru a-i cere socoteală şi eventual despăgubiri: „odată cu ea, ard multe alte lucruri: onoarea, bunul meu nume. Îi spun lui Mircea: Cum ai putut să mă arăţi goală în faţa lumii - cartea ta a fost tipărită în 20 de ediţii - aceasta este dragoste?» Deşi încă nu am citit cartea, ceea ce am auzit despre ea m-a sos din minţi. Cine-mi va traduce aceasta carte? Sufăr în tăcere. Încerc să-i revăd faţa, zăresc doar o figură pe jumătate aplecată, cu picioarele întinse. Pot să văd picioarele acelea, încălţate în sandale albe, ca penele unui cocor. M-am ridicat din pat şi m-am dus lângă fereastră. Mintea mea ar vrea să fie dincolo de geam, să traverseze oceanul timpului, părăsind tot ceea ce aveam drag: faimă, îndatorire, obligaţie. «Mircea, vreau să te mai văd o dată!»" (Maitreyi Devi, f.a.:38)

CĂRŢILE DIN CĂRŢI

Tema cărţii în carte este prezentă în romanul lui Maitreyi Devi prin existenţa a trei elemente simbolice: romanul declanşator al modernităţii scriiturii româneşti (Knut Hamsun *Foamea,* pe care Amrita îl primise în dar de la Mircea Euclid), cartea atractivă pentru învăţarea limbii sanscrite (*Sakuntala* / *Shakuntala* de Kalidassa) şi prima carte de poezii a lui Maitreyi Devi alias Amrita. Parabola intelectualului sărac din Kristiania, care suferă din pricina foamei nu este pe placul Amritei, chiar dacă autorul era un proaspăt laureat al Premiului Nobel în 1920, mai ales că scenele atroce în care protagonistul îşi mănâncă preţiosul creion împreună cu degetul, nu pot fi înţelese de loc.

În cartea lui Mircea Eliade se vorbeşte despre *Valkala,* despre *Mahuya*, adică despre poemele lui Rabindranath Tagore, cel care pentru Maitreyi era mai mult decât „guru, e prieten, confident, logodnic, zeu, poate amant", despre *Anactoria* lui Swinburne, despre proiectele de cărţi despre India ale lui Alan şi ale prietenului său, Lucien *(L'Inde avec les Anglais),* despre dedicaţiile pe carte pe care şi le făceau personajele cărţii, Allan şi Maitreyi, despre daruri de cărţi scumpe, despre faptul că Maitreyi a început să scrie „o carte de poeme asupra «iluziilor şi miragiilor frumoase».", despre „Lew" Tolstoi, despre poemele lui Valéry, despre poemele persane în care părul iubitei se aseamănă cu şerpii, despre povestea lui Chabu, despre literatura lui Papini, despre Walt Whitman, despre obsesia de a nu repeta povestea lui Abelard şi a Heloisei, despre istoria Maitreyei povestită exaltatei Jeniei Isaac, din Capetown sau lui Geurti, prietena lui euroasiatică la care se refugiază când nu mai are din ce trăi. Toate aceste povestiri şi cărţi din biblioteca inginerului fac parte din universul de lectură al celor doi tineri, care studiază, comentează, învaţă împreună, se împrietenesc şi se îndrăgostesc. *Maitreyi* este romanul transformării prieteniei în dragoste şi germenele voinţei de a scrie *Dragostea nu moare:* „Ar fi vrut să ajungem buni prieteni, să-mi împărtăşească mie toate acestea, să-l iubim împreună (pe Tagore n.n. L.M.). Mie nu mi-a fost decât o prietenă, m-a iubit ca o prietenă, niciodată nu s-a gîndit la altfel de dragoste, şi jocul nostru trebuia să rămână joc, fără îmbrăţişări şi fără sărut. (Roşi şi şopti aceste cuvinte cu multe greşeli, şi de gramatică, şi de pronunţie. De aceea repetă fraza în bengali.) Gesturile ei au fost sincere şi calde, căci, într-un fel, mă iubeşte mult şi îi place să stăm împreună, să glumim, să ne privim în ochi şi să ne atingem mâinile, dar toate acestea nu sunt nimic altceva decît prietenie. Dacă am crezut altfel, e din vina ei, care mi-a ascuns multe şi m-a provocat să cred orice altceva, să cred chiar că mă iubeşte." (Eliade, 1986) Jocul acesta între realitate şi iluzie, între certitudine şi respingere, între da şi nu, pendularea aceasta declarativă între prietenie şi dragoste, marea admiraţie a lui Maitreyi pentru Tagore, despre care ea a şi scris (Devi, 2007), (Devi, 1976), toate acestea sunt ideile care vor germina şi în creaţia-răspuns intitulată *Dragostea nu moare,* o perlă a scrisului contemporan, o compensare a nefericirii, o frescă a societăţii indiene pe cale să îşi câştige independenţa şi o panoramă a mentalităţilor în curs de modernizare. Dar *în pustiu perla nu are nicio valoare* spune un proverb indian, după cum *nu toate scoicile au perle*, iar *dacă pui un colier de perle la gâtul unei maimuţe, ea îl va distruge*, conform unor proverbe bengaleze.

ÎNTÂLNIREA DIN BIBLIOTECĂ

Biblioteca din casa inginerului Sen este un templu al iniţierii, în ciuda aspectului său profan, al celor două camere aflate chiar la parterul locuinţei. Nu întâmplător, prima carte citită împreună este legenda hindusă *Sakuntala* a lui Kalidassa, povestea despre dragoste, uitare şi regăsire dintre frumoasa eroină al cărei nume se traduce prin „cea protejată de bufniţe" (शकुन्त, *śakunta = bufniță)*. Cele mai frumoase romane de dragoste ale lumii au fost inspirate de această lectură. Îndrăgostită de soţul ei, Dushyanta, mama lui Bharata adică Shakuntala se căsătoreşte cu acesta în pădure şi primeşte de la soţul său inelul regal, pe care pierzându-l, are parte de o adevărată dramă, până când inelul va fi descoperit în mod miraculos în burta unui peşte şi îi va readuce memoria soţului

său. Scena lecturii este descrisă diferit de către cei doi autori protagonişti: „Cu Maitreyi am râs mult ieri; astăzi am vorbit mult în bibliotecă, am cetit *Shakuntala* împreună pe covor, căci venise profesorul ei particular şi mă rugasem să fiu şi eu îngăduit să asist la lecţie." (Eliade, 1986: 59)

Proporţia de senzualitate, voluptate şi viciu este analizată de Allan sintetic, limpede cu luciditatea cu care dă carnaţie emoţiei şi senzualitate gândurilor contradictorii: „Patima creşte, delicios şi firesc amestec de idilă, sexualitate, prietenie, devoţie. Când stau lângă ea pe covor, cetind împreună, dacă mă atinge, sunt excitat şi mă turbur nebuneşte. Ştiu că şi ea e turburată. (Notă. Nu e adevărat. Maitreyi n-a simţit niciodată patima în timpul acela.) Ne spunem multe prin literatură. Câteodată ghicim amîndoi că ne vrem. (Notă. Inexact; Maitreyi era câştigată numai de joc, de voluptatea amăgirii, nu de ispită. Nici nu-şi închipuia pe atunci ceea ce poate însemna pasiunea.)" (Eliade, 1986: 59)

Maitreyi Devi îşi aminteşte şi ea despre aceeaşi carte citită împreună: „La micul dejun tata discuta diferite lucruri. Odată el a sugerat să studiem împreună sanscrita. «Nu ţi-ar ajuta să începi sanscrita cu lecţii elementare. E plictisitor. Trebuie să începi cu o carte atractivă.» Aşa că, de a doua zi am început să studiem împreună *Sakuntala* de Kalidasa. Nu pot să îmi dau seama cum, puritanii acelor zile puteau să privească una ca asta - o fată bengaleză şi un băiat european, stând împreună pe o rogojină aşezată pe podea. Era într-adevăr un lucru foarte rar. (...) Pentru lecţii aşterneam întotdeauna rogojina deoarece ştiam că era dornic să stea pe podea alături de mine. Voia să fie ca noi şi îi plăcea noutatea. Tata stătea şi el pe sofa. Mircea observa cu atenţie detaliile obiceiurilor şi modul nostru de viaţă şi căuta întotdeauna înţelesurile ascunse." (Maitreyi Devi, f.a., 30)

Pentru Eliade începutul lecturii şi comentării *Sakuntalei* devine un timp mitic. „Trăiesc dorul misterios pe care Kalidasa îl descrie în *Sakuntala*: «Văzând o imagine dulce, auzind un sunet armonios, chiar şi oamenii fericiţi îşi pierd liniştea, poate că-şi amintesc o iubire uitată dintr-o altă viaţă»". (Eliade, 1986) Lectura epopeii indiene îi adânceşte în discuţii şi îi face să se dezvăluie sufleteşte. Timpul acesta devine unul al trăirii şi al mărturisirii, o perioadă cu o consistenţă deosebită, de neuitat pentru Maitreyi Devi.

„Au început de atunci altfel de zile. Despre fiecare din ele aş putea scrie un caiet întreg, într-atît erau de bogate şi într-atît au rămas de proaspete în amintirea mea. Ne aflam pe la începutul lui august, în vacanţă. Rămâneam aproape tot timpul împreună, eu retrăgându-mă în odaia mea numai ca să mă schimb, să scriu în jurnal şi să dorm. Restul timpului învăţam împreună, căci Maitreyi se pregătea în particular pentru Bachelor of Arts, şi eu o ajutam. Ceasurile noastre de atunci, ascultînd comentariile *Shakuntalei,* unul lângă altul, pe covor, nepricepînd un singur cuvînt din textul sanscrit, dar şezînd alături de Maitreyi, pentru că îi puteam strânge pe furiş mâinile, o puteam săruta pe păr, o puteam privi şi necăji, în timp ce profesorul, un pandit miop, îi corecta traducerea sau răspunsurile la chestionarul gramatical. Cum îmi interpreta ea pe Kalidasa şi cum găsea în fiecare vers de dragoste un amănunt din dragostea noastră tăinuită. Ajunsesem să-mi placă numai ceea ce îi plăcea şi ei: muzica, poezia, literatura bengaleză. Mă străduiam să

descifrez în original poeziile vaishnave, citeam emoţionat traducerea *Shakuntalei*, şi nimic din cele ce mă interesau odinioară nu mai îmi reţinea acum atenţia, Priveam rafturile cu cărţile de fizică fără nici un fior. Uitasem tot, în afară de munca mea (pe care o sfârşeam în silă, aşteptând să mă întorc mai curînd acasă) şi de Maitreyi." (Eliade, 1986: 90)

DACĂ NU AR FI, NU S-AR POVESTI

În concluzie, sublimarea ficţională a experienţei autentice vs. dezminţirea scenelor ficţionale este proprie acestor două romane, care se nasc precum perlele din rana initimităţii scoicii. De ce scriu cei doi autori despre aceeaşi poveste? Tocmai pentru a proclama amândoi, fiecare din punctul lui de vedere, triumful feminităţii, al purităţii şi al dragostei nemuritoare asupra percepţiilor transculturale, asupra prejudecăţilor rasiale, asupra cutumelor ancestrale. India despre care scria Eliade în anii'30 era o noutate pentru majoritatea europenilor. India despre care scrie Maitreyi Devi în anii'80 este faţa nevăzută a lunii, comparată cu cea pe care o văzuseră mereu toţi. Îşi trebuie detaşare, seriozitate, înţelepciune, modestie, talent şi multă dragoste de a aşterne în cuvinte urzeala unui covor fermecat ce te poartă în trecut deasupra prezentului: fără regret, cu inocenţa şi puritatea exprimării, pe care Maitreyi Devi nu şi-a pierdut-o niciodată. E rafinamentul feminităţii mature, al talentului exersat în poezie.

Totuşi, dezvoltările asincrone ale copiilor supradotaţi, aşa cum au fost şi Mircea Eliade şi Maitreyi Devi se văd de la distanţă. Şansa lor a fost că s-au descoperit unul pe altul într-un moment scris în stele, s-au orientat spre lecturile favorite şi că au putut să dialogheze cu inteligenţa lor interpersonală, cu puritatea lor emoţională sublimată din prietenie în dragoste. Spontaneitatea excepţională a lui Maitreyi adolescentă surprinsă în romanul lui Eliade şi spontaneitatea elaborată a scrisului lui Maitreyi Devi este ceea ce impresionează cel mai mult, căci dezvăluie înzestrările excepţionale pe care le au cei doi autori în privinţa gândirii creative, în privinţa descoperirii valenţelor noi ale valorilor clasice. Modelele literare din enigmaticul extrem Orient şi pragmaticul Occident sunt instrumente de autocunoaştere: Maitreyi preferă din exaltare compania bătrânului Tagore; romanele franţuzeşti sunt în concepţia indiană o panoramă a deşertăciunilor şi a depravării europenilor, un model despre stilul de viaţă european din care rezulta că nu trebuia să lipsească supa la masa de seară! Tot din romanele franţuzeşti, precum *Madame Bovary*, pe care nu le citise, dar pe care le depozitase într-o secţiune din biblioteca sa, inginerul Sen îşi formează prejudecata referitoare la moralitatea acestui neam de europeni şi îi cere lui Allan informaţii suplimentare despre femeile care îşi vând trupul la Paris. Pentru el, Allan care venea dintr-o altă ţară, pentru că vorbea franceza însemna pentru inginerul Sen că era la fel de amoral precum personajele din romanele franţuzeşti. Există în romanul lui Eliade surprinderea prejudecăţii referitoare la culoarea pielii, dar pe care o au mai mult indienii cu pielea mai închisă la culoare sau euroasiatici metişi. Spre exemplu, greutatea de a se căsători pentru Chabu deoarece pielea ei era mai asemănătoare tatălui ei, Narendra Sen este descrisă în roman chiar de Maitreyi. Europeanul într-un ashram sau în Assam e

considerat o excepţie şi e privit cu nişte ochi speciali, astfel încât acesta ajunge să creadă că a înfăptuit un mare păcat:

„Pe seară, ajungînd iarăşi să vorbim despre căsătoria ei, — cu un strein, un tânăr bengali care desigur că nu o va face fericită, recunoaşte Maitreyi —, i-am mărturisit că marele meu păcat e acela de a fi născut alb (cred puţin în această mărturisire), că, dacă aş fi fost indian, aş fi avut alte şanse etc. Aceasta a nedumerit-o iarăşi, şi eu i-am pus marea întrebare: de ce nu putem fi noi căsătoriţi? De ce nu e îngăduită unirea noastră? Ea m-a privit înmărmurind şi a cercetat cu ochii în toate părţile, să vadă dacă nu m-a auzit cineva.

A început a spune că aşa e hotărât de soartă sau de Dumnezeu (eu o întrebasem dacă Dumnezeu a hotărât astfel sau prejudecăţile, dar mi-a răspuns că Dumnezeu îşi manifestă dorinţa prin prejudecăţi), că poate dragostea mea e numai o iluzie trecătoare etc. Fapt e că dragostea aceasta — pe care o socotisem la început imposibilă, minoră, fantezistă — şi atitudinea Maitreyiei, pe care o crezusem multă, vreme îndrăgostită de mine — în timp ce ea nu e de nimeni — mă stăpînesc şi mă duc departe; într-un suflet al meu, neştiut până acum, într-o margine de gând unde mă simt fericit şi splendid. Nu ştiu cum să exprim toate sentimentele acestea revelate. Mă gîndesc serios la unire..." (Eliade, 1986: 68)

De dragul lui Matreyi, Allan e gata-gata să se convertească. Sacrificul lui e contracarat de opinia inginerului care îi spune supărat că nu trebuie să îşi schimbe religia doar pentru îl entuziasmează ceremonialul inedit, ci trebuie să şi-o păstreze pentru respectul pe care un om îl are pentru cei apropiaţi care cred în ea. De altfel el nu ar fi fost de acord cu o asemenea idee dacă din ţară nu ar veni confirmarea acordului familiei lui Allan. Dar Allan era îndrăgostit: „Vreau să-mi dovedesc mie însumi că hinduismul e tot atît de bun ca şi creştinismul, dacă cred, într-adevăr, într-un singur Dumnezeu; după cum amândouă legile ar fi inutile, dacă n-aş crede.

Când i-am spus Maitreyiei acest lucru, acolo la Belur-Math, a rămas o clipă uluită de hotărârea mea şi mi-a mărturisit că, dacă trec la hinduism, nimeni nu ne-ar mai putea despărţi. Mi-a citat cîteva cazuri de asemenea convertiri. (Pe un francez, profesor la Shantiniketan, căsătorit cu o bengali, îl cunoscusem chiar eu şi rămăsesem impresionat de seninătatea şi fericirea lui, sădită într-un pământ strein, având fii şi fiice pe care îi creştea ca pe adevăraţii copii indieni.)" (Eliade, 1986: 99)

De dragul lui Maitreyi Allan adoptă stilul de viaţă indian şi speră că în această lume îşi va găsi împlinirea. În timpul revoluţiei lui Gandhi, a rezistenţei nonviolente Allan are impresia că acceptarea lui în comunitatea indiană e sensul destinului său: „Ar fi cea mai mare fericire a mea dacă aş izbuti să fiu primit în lumea aceasta, îi răspunsei întărâtat, privindu-l drept în ochi. O lume vie, cu oameni vii, care suferă şi nu se plîng, care au încă o etică, iar fetele lor sunt sfinte, nu târfe ca ale noastre. Să mă căsătoresc cu o albă? îl întrebai eu, încercând să fiu sarcastic, cu o fată care n-a cunoscut niciodată virginitatea şi nu va cunoaşte niciodată desăvârşita abandonare? E o lume moartă lumea noastră, continentele noastre albe. Nu mai găsesc nimic acolo. Dacă aş fi primit, cum mă rog lui Dumnezeu să fiu, într-o familie indiană, aş găsi puteri să-mi refac viaţa aceasta clădită pe nimicuri, pe interese stupide şi pe abstracţiuni. Aş vrea s-o iau de la capăt, să cred în

ceva, să fiu fericit. Nu pot fi fericit decât într-o dragoste perfectă şi nu găsesc asemenea dragoste decât aici, aici, în casa, în cartierul ăsta... Vorbisem aprins, sincer, revelîndu-mi mie însumi anumite gînduri, pe care nu le întregisem până atunci." (Eliade, 1986: 12)

Eliade ajunge în India într-un moment aparte al istoriei sale, când pe de o parte occidentalii în general credeau că îşi vor descoperi sevele spiritualităţii în acest loc, iar pe de altă parte povestea despre moartea continentului alb, era povestea lumii postbelice europene, în care coloniile începuseră să lupte pentru a îşi dobândi independenţa. Labirintica efervescenţă a acestei revoluţii are un singur fir călăuzitor: dragostea dintre doi tineri inteligenţi, frumoşi şi din lumi diferite, care încearcă să se apropie şi să îşi trăiască sentimentele în comun. Cruzimea cu care destinul dragostei lor neîmplinite le este înscris în stele este compensată de răsplata talentului cu care cărţile lor sunt scrise, sunt apreciate de posteritate, pentru sinceritatea şi autenticitatea experienţei lor de viaţă mai mult povestită, decât trăită.

References

Bhose, Amita. (1972). *Interviu cu Sergiu Al-George despre călătoria sa în India,* realizat de Amita Bhose, în bengali,*/ Interview with Sergiu Al-George about his trip in India by Amita Bhose,* Calcutta: Jugantar.

Bordaş, Liviu. (2000). *India în cultura românească din Transilvania/ India in Romanian culture from Transilvania*, Acta Musei Porolissensis, nr. XXIII-2, Zalău: Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă, p. 395-463. Disponibil on-line pe Biblioteca Digitală a Publicaţiilor Culturale - O colecţie de publicaţii româneşti din domeniul ştiinţelor umaniste, culturale şi sociale (biblioteca-digitala.ro) consultat la data de 19 01 2021

Devi, Maitreyi. (1985). *Svargani lagolaga / Maitreyi Devi* ; translated by Naginadasa Parikha, Ahmedabad : Gurjara Grantharatna Karyalaya, XX, 431 p. ; 22 cm. cota G 891.443 M 541 sv disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021

Devi, Maitreyi. (1976). *It does not die: a romance* / Maitreyi Devi, Na hanyate. Calcutta: Writers Workshop, c1976, 274 p. : ill. ; 22 cm.

Devi, Maitreyi. (1976). *It does not die*, Calcutta: A Writers Workshop Publication.

Devi, Maitreyi. (1977*). It does not die: a romance /* Maitreyi Devi, Na hanyate. Delhi: Hind Pocket Books, 248 p. : ill. ; 18 cm., cota E 891.43 M 287 (1) disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021

Dēvi, Maitreyi. (2008). *From Hanyate / Maitreyi Devi* Translator Gītā Vijaykumār New Delhi: Sahitya Akademi, 345p.; 21cm. în kannada ಮೈತ್ರೇಯಿ ದೇವಿ, ನ ಹನ್ಯತೆ / ಮೈತ್ರೇಯಿ ದೇವಿ ಅನುವಾದಕರು ಗೀತಾ ವಿಜಯಕುಮಾರ, ನವದೆಹಲಿ : ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾದೆಮಿ , 2008. cota Kan 891.443 M 541n disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021

Devi, Maitreyi. (1979). *Ka han yate / Maitreyi Devi/ It does not die*; translated by Naginadasa Parekha, 2nd ed., Ahmedabad: Kumakuma Prakasana, XXVII, 368 p. ; 18 cm. cota G 891.443 D 9832 zp disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021

Devi, Maitreyi. (2006). *Na hanyate/ Maitreyī Devī/ It does not die*; translated into Assamese by Manu Sen, 3rd ed., 272p. ; 21cm. în asameză মৈত্রেয়ী দেৱী ন হন্যতে/ মৈত্রেয়ী দেৱী; মনু সেনৰ দ্বাৰা অসমীয়া ভাষালৈ অনুদিত কলিকতা : ভৱানী পাব্লিছিং , cota A 891.443 M 541 na disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021

Devi, Maitreyi. (f.a.). *Dragostea nu moare,* / It does not die, traducere din limba engleză de Ştefan Dimitriu şi Theodor Handoca, Bucureşti: Editura Amaltea,
Devī, Maitreyī. (1988). Ajānā deśa / Maitreyī Devī, editura Allahabad: Sahitya Bhawan, 253 p. ; 22 cm., în hindi मैत्रेयी, देवी, अजाना देश / मैत्रेयी देवी, इलाहाबाद : साहित्य भवन, 1988, cota H 915.1 M 5414 disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021
Devi, Maitreyi. (2007). *Mampute Rabindranath/ Rabidranath at Mangpu* Maitreyi Devi, Kolkata:: Prima ediţie, 216 p. 21 cm în bangla মৈত্রেয়ী দেবী মংপুতে রবীন্দ্রনাথ মৈত্রেয়ী দেবী কলকাতা : প্রাইমা পাবলিকেশন, cota B 928.9144 T 479 mo disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021.
Devi, Maitreyi. (1924). *Śānti vāṇī / Maitreyī Devī* Maurat: Profesor Yadunath Singh, 57 p. : ill. ; 18 cm. cota 181Rd92.43 în hindi मैत्रेयी देवी, शान्ति वाणी / मैत्रेयी देवी मौरट : अध्यापक यदुनाथ सिंह, 1924, disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021
Devi, Maitreyi. (1963). *Stavak/* Maitreyi Devi, Calcutta: Vicitra, 79 p.; 22 cm. Cota B 891.441 M 541 s disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021
Devi, Maitreyi. (2002) *Svarger kachakachi* Maitrey Devi, Kolkata: ediţia princepts, 340 p. 21 cm. দেবী, মৈত্রেয়ী স্বর্গের কাছাকাছি কলকাতা প্রাইমা পাবলিকেশনস 2002 cota B891.443 D721a disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021
Devī,Maitreyī. (2010). *Na hanyate* /It does not die/ Maitreyī Devī, New Delhi: Radhakrishna, 2010, 287 p. 21 cm. în hindi देवी,मैत्रेयी, न हन्यते /मैत्रेयी देवी, नई दिल्ली : राधाकृष्ण . cota H891.433 D983n disponibil on-line pe siteul VTLS Chameleon iPortal List of Titles (nationallibrary.gov.in) consultat la data de 26 01 2021
Eliade, Mircea (1933) *Maitreyi/ Bengal Nights*, Bucureşti: Editura Cultura Naţională,
Eliade, Mircea (1939). *Nuntă în cer,* Bucureşti: Editura Cugetarea.
Eliade, Mircea. (1991). *Noaptea de Sânziene*, 2 vol., cuvânt înainte, tabel cronologic şi ediţie îngrijită de Mircea Handoca, prefaţă de Dumitru Micu, Bucureşti, Editura Minerva.
Eliade, Mircea. (1999). *Europa, Asia, America... Corespondenţă,* vol. I, A-H, cuvânt înainte şi îngrijirea ediţiei de Mircea Handoca, Bucureşti: Humanitas.
Eliade, Mircea. (2003). *Memorii. 1907-1960*, ediţie şi cuvânt înainte de Mircea Handoca, Bucureşti : Humanitas.
Ricketts, Mac Linscott. (2011). *My Correspondence with Maitreyi Devi*, *International Journal on Humanistic Ideology; Cluj Napoca* **:** Vol. 4, Iss. 2, (Autumn 2011): 89-95.
Roşu, Arion. (1960). *India in Rumanian Culture, The lndo-Asian Culture*, New Delhi: VIII, 3, January 1960, p. 282-283.